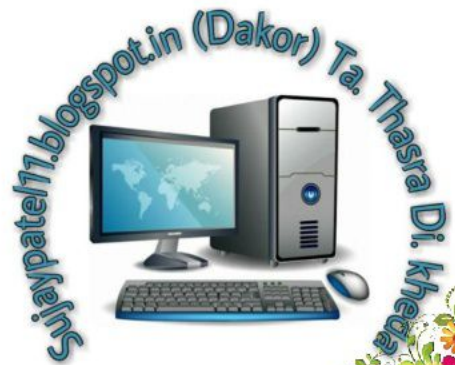

ગિંબદ - પત્ર - વાવગિમ્બદ

દોરણ - ૩ શી ૮

ઘોરણ : ૩ – ગુજરાતી નિબંધ

નવે + ડિસે.

મારી શાળા

(ઘોરણ – ૩ : ગુજરાતી)

મારી શાળાનું નામ આદર્શ પ્રાથમિક શાળા છે.

મારી શાળા મણિનગરમાં આવેલી છે.

મારી શાળાનું મકાન ત્રણ માળનું છે. તેમાં અઢાર ઓરડા છે. દરેક ઓરડો મોટો અને હવાઉજાસવાળો છે. દરેક ઓરડામાં બે પંખા છે. મારી શાળામાં એક પુસ્તકાલય અને એક વિજ્ઞાનખંડ છે.

મારી શાળાના આગળના ભાગમાં નાનો બગીચો છે. પાછળના ભાગમાં રમતનું મોટું મેદાન છે. તેમાં અમે જુદી જુદી રમતો રમીએ છીએ.

મારી શાળામાં ઘોરણ ૧થી ૭ના ચૌદ વર્ગો છે. મારી શાળાના આચાર્યનું નામ હિરેનભાઈ છે. તે ખૂબ પ્રેમાળ છે. મારી શાળાના શિક્ષકો અમને ખૂબ સારું ભણાવે છે. તે અમને નાટક, ગરબા, અભિનય-ગીતો વગેરે શીખવે છે. અમને શાળામાંથી વર્ષમાં એક વાર પ્રવાસ પણ લઈ જાય છે.

હું શાળામાં હોંશે હોંશે ભણવા જાઉં છું. મને મારી શાળા બહુ ગમે છે.

જાન્યુઆરી

આપણો રાષ્ટ્રધ્વજ

(ઘોરણ – ૩ : ગુજરાતી)

આપણો રાષ્ટ્રધ્વજ ત્રિરંગી છે.

આપણા રાષ્ટ્રધ્વજમાં સૌથી ઉપર કેસરી રંગનો પટ્ટો હોય છે. કેસરી રંગ વીરતાનું પ્રતીક છે. તે આપણને દેશ માટે બલિદાન આપવાની પ્રેરણા આપે છે. વચમાં સફેદ રંગનો પટ્ટો છે. તે શાંતિનું પ્રતીક છે. સૌથી નીચે લીલા રંગનો પટ્ટો આવેલો છે. તે દેશની આબાદીનું પ્રતીક છે. આપણા રાષ્ટ્રધ્વજની વચ્ચે એક ચક્ર છે. તેને 'અશોકચક્ર' કહે છે. તે બધા ધર્મો પ્રત્યે આદર રાખવાનું સૂચવે છે.

આપણે પંદરમી ઓગસ્ટે અને છવ્વીસમી જાન્યુઆરીના દિવસે રાષ્ટ્રધ્વજ ફરકાવીએ છીએ. આપણે રાષ્ટ્રધ્વજને સલામી આપીએ છીએ અને રાષ્ટ્રગીત ગાઈએ છીએ.

આપણો રાષ્ટ્રધ્વજ આપણા દેશની શાન છે. 'જંડા ઊંચા રહે હમારા'.

ફેબ્રુઆરી

મોર

(ધોરણ – ૩ : ગુજરાતી)

મોર સૌથી સુંદર પક્ષી છે.

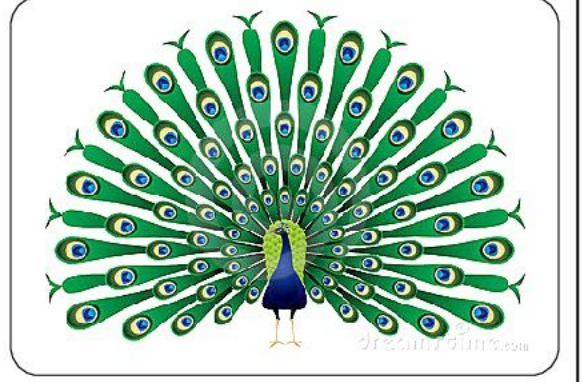
મોરને રંગબેરંગી લાંબાં પીંછાં અને ભૂરી ડોક હોય છે. તેને માથે કલગી હોય છે. તેને બે પગ અને બે આંખ હોય છે.

મોર દાણા અને જીવડાં ખાય છે. મોર સાપને મારી નાખે છે. તેથી તે ખેડૂતનો સાથી કહેવાય છે.

મોર જંગલમાં, ખેતરમાં, શહેરના પ્રાણીબાગમાં, બગીચામાં અને મોટા બંગલાઓના કમ્પાઉન્ડમાં જોવા મળે છે.

મોર કળા કરીને નાયતો હોય ત્યારે ખૂબ સુંદર લાગે છે. મોર 'ટેહૂક...' 'ટેહૂક..' બોલે છે. શ્રીકૃષ્ણના મુગટમાં મોરનું પીંછું ખોસેલું હોય છે.

મોર આપણું રાષ્ટ્રીય પક્ષી છે.

માર્ચ

કમ્પ્યુટર

(ધોરણ – ૩ : ગુજરાતી)

વિજ્ઞાને આપણને અનેક સુખ-સગવડનાં સાધનોની ભેટ આપી છે. તેમાં કમ્પ્યુટર વિજ્ઞાનની અદ્ભુત ભેટ છે. કમ્પ્યુટર દેખાવે ટીવી જેવું હોય છે. કમ્પ્યુટરમાં કી-બોર્ડ, માઉસ, મોનિટર અને પ્રિન્ટર જેવા ભાગો હોય છે. કી-બોર્ડ ટાઈપરાઈટર જેવું હોય છે. તેનાથી ટાઈપ થઈ શકે છે. માઉસનો ઉપયોગ આકૃતિ દોરવા માટે થાય છે. વળી તેના બીજા અનેક ઉપયોગો છે. મોનિટર પર ચિત્રો જોઈ શકાય છે અને લખાણ વાંચી શકાય છે. કમ્પ્યુટર ઝડપથી લખી શકે છે અને ગણતરી કરી શકે છે. કમ્પ્યુટર પર રમતો રમી શકાય છે. કમ્પ્યુટર પર ગીતો સાંભળી શકાય છે અને ચલચિત્રો પણ જોઈ શકાય છે.

આજે ઓફિસો, બેન્કો, શાળાઓ, દુકાનો વગેરેમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ થઈ રહ્યો છે. કમ્પ્યુટર આપણને ખરેખર ખૂબ જ ઉપયોગી છે.

હું કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરતાં શીખું છું.

ધોરણ : ૪ – ગુજરાતી નિબંધ

નવે + ડિસે.

લીમડો

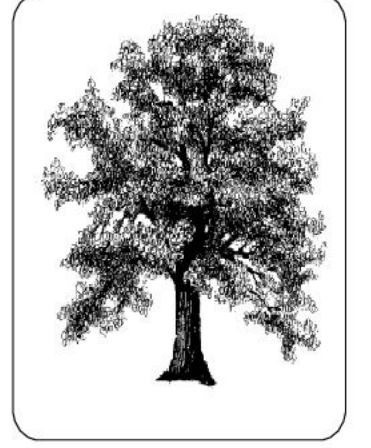
(ધોરણ – ૪ : ગુજરાતી)

લીમડાનું ઝાડ ઘટાદાર હોય છે. તે બધે જોવા મળે છે.

લીમડાનાં મૂળિયાં ઊંડાં હોય છે. લીમડાનાં પાન કડવાં હોય છે. લીલાં પાનનો ધુમાડો કરવાથી મચ્છર ભાગી જાય છે. લીમડાનાં લીલાં પાન પાણીમાં ઉકાળી, તે પાણીથી સ્નાન કરવાથી તાવ મટે છે. લીમડાના ફૂલોનો રસ પીવાથી શરીર નીરોગી રહે છે. લીમડાની લીંબોળીનું તેલ બને છે. તે સાબુ બનાવવામાં વપરાય છે.

લીમડાની છાયા શીતળ હોય છે. તેની છાયામાં મુસાફરો અને પશુઓ આરામ કરે છે.

લીમડો આપણને ખૂબ ઉપયોગી છે.

જાન્યુઆરી

પત્રલેખન

(ધોરણ – ૪ : ગુજરાતી)

તમારાં મોટા ભાઈનાં લગ્ન છે. તેથી તમે ચાર દિવસ નિશાળે જઈ શકો તેમ નથી. તેની રજાચિટ્ટી લખો.

૧૮, ભાગ્યોદય સોસાયટી,
સોલા રોડ,
અમદાવાદ- ૩૮૦ ૦૬૧.
તા. ૩૧-૧-૨૦૧૬

પૂજ્ય ગુરુજી,

સાદર પ્રણામ. તા. ૩-૨-૨૦૧૬ના રોજ મારા મોટા ભાઈનાં લગ્ન છે. તેથી હું તા. ૧-૨-૨૦૧૬થી તા. ૪-૨-૨૦૧૬ સુધી શાળાએ આવી શકું તેમ નથી. તો મારી ચાર દિવસની રજા પૂરવા મહેરબાની કરશોજી.

લિ.

આપનો આજ્ઞાંકિત વિદ્યાર્થી,
ભરત પટેલ
ધો. ૪ અ, નં. ૧૧

સ્વામી વિવેકાનંદનું મૂળ નામ નરેન્દ્ર હતું. તેમનો જન્મ કોલકાતામાં ૧૨ જાન્યુઆરી, ૧૮૬૩ના રોજ થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ વિશ્વનાથ દત્ત અને માતાનું નામ ભુવનેશ્વરી હતું.

નરેન્દ્રનાથ ભણવામાં તેજસ્વી હતા. તેમની યાદશક્તિ અદ્ભુત હતી. તેઓ એક વાર પુસ્તક વાંચતા અને તેમને બધું યાદ રહી જતું. તેઓ નીડર હતા. પોતે અનુભવ ન કરે ત્યાં સુધી તે કોઈ વાતને સાચી માનતા નહિ.

નરેન્દ્રનાથને એક જ ધૂન હતી : 'મારે ઈશ્વરને જોવા છે.' તેઓ ગુરુની શોધમાં ઘણી વ્યક્તિઓને મળ્યા, પણ તેમને કોઈનાથી સંતોષ થયો નહિ. તે રામકૃષ્ણ પરમહંસને મળ્યા. તેમનામાં તેમને સાચા ગુરુનાં દર્શન થયાં. તે સંન્યાસી બની ગયા. સ્વામી રામકૃષ્ણ પરમહંસે તેમને 'વિવેકાનંદ' નામ આપ્યું.

ત્રીસ વર્ષની ઉંમરે સ્વામી વિવેકાનંદે અમેરિકાના શિકાગો શહેરમાં ભરાયેલી ધર્મપરિષદમાં હાજરી આપી. તેમણે પોતાની વાણીથી દુનિયામાં ભારતીય સંસ્કૃતિનો ડંકો વગાડ્યો. સ્વામી વિવેકાનંદે 'રામકૃષ્ણ મિશન'ની સ્થાપના કરી. આ સંસ્થા શિક્ષણ અને સેવાનાં કામો કરે છે.

વિવેકાનંદે યુવાનોને સૂત્ર આપ્યું : 'ઊઠો, જાગો અને ધ્યેયપ્રાપ્તિ સુધી મંડ્યા રહો.' તેમનું ઓગણચાલીસ વર્ષની નાની ઉંમરે અવસાન થયું.

કૂતરો પાલતુ પ્રાણી છે.

કૂતરાનો રંગ સફેદ, કાળો, રાતો કે કાબરચીતરો હોય છે. કૂતરાને ચાર પગ, બે કાન, બે આંખ અને એક વાંકી પૂંછડી હોય છે.

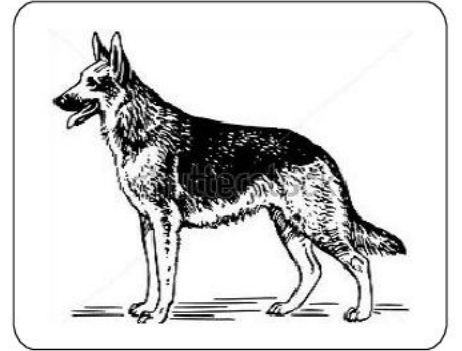
કૂતરો રોટલો, રોટલી અને દૂધ ખાય છે.

કૂતરીના બચ્ચાને 'ગલૂડિયું' કે 'કુરકુરિયું' કહે છે.

કૂતરો વફાદાર પ્રાણી છે. તે ઘરની ચોકી કરે છે. રાતે કોઈ અજાણી વ્યક્તિ આવે તો તે ભસે છે. કૂતરો પગલાં સૂંઘીને ચોરની ભાળ મેળવી આપવાનું પણ કામ કરે છે. આથી પોલીસદળમાં કૂતરા પાળવામાં આવે છે.

કેટલાક લોકો શોખ ખાતર કૂતરા પાળે છે. તેને રાજુ, ટોમી, મોતી જેવાં લાડલાં નામોથી બોલાવે છે. શિકારીઓ અને ખેડૂતો પણ કૂતરા પાળે છે. કૂતરો તેના માલિકને જોઈને ખુશ થાય છે. તે પૂંછડી પટપટાવે છે અને તેના માલિકના પગ ચાટે છે.

કૂતરો પ્રેમાળ પ્રાણી છે.

માર્ચ

પત્રલેખન

(ધો.- ૪ : ગુજરાતી)

(તમારા મિત્રને તમારે ગામ તમારી સાથે રહેવા આવવાનું આમંત્રણ આપતો પત્ર લખો.)

જાની ફળિયું,
રામપટેલના મુવાડા,
તા. લુણાવાડા-૩૮૯ ૨૩૦.
તા. ૨૦-૧૦-૨૦૧૬

પ્રિય મિત્ર હિતેશ,

તારો પત્ર મળ્યો. તારી તબિયત સારી થઈ ગઈ છે તે જાણી મને આનંદ થયો. આ વખતે અમે દિવાળીની રજાઓમાં ક્યાંય જવાનાં નથી. તું અમારે ઘેર રહેવા આવજે. અહીં તને તાજી હવા અને ચોખ્ખાં ઘી-દૂધ મળશે. તારી તબિયત ઘણી સારી થઈ જશે.

તું અહીં ક્યારે આવવાનો છે, તે મને જણાવજે.

તારાં મમ્મી-પપ્પાને મારા પ્રણામ.

લિ.

તારો મિત્ર પ્રજેશ

માર્ચ

હોળી

(ધોરણ - ૪ : ગુજરાતી)

હોળીનો તહેવાર ફાગણ મહિનાની પૂનમને દિવસે આવે છે.

પ્રહ્લાદ ભગવાનનો ભક્ત હતો. તેના પિતાને તે ગમતું ન હતું. તેમણે પ્રહ્લાદને મારી નાખવા તેની બહેન હોલિકાને કહ્યું. હોલિકા પાસે એક ચૂંદડી હતી. હોલિકા આ ચૂંદડી ઓઢીને ચિતામાં બેસે તો આગ તેને બાળી શકે નહિ, એવું તેને વરદાન હતું. હોલિકા પ્રહ્લાદને ખોળામાં લઈ ચિતામાં બેઠી. પણ હોલિકા બળી મરી અને પ્રહ્લાદ બચી ગયો. ત્યારથી લોકો આ તહેવાર ઊજવે છે.

હોળીના દિવસે લોકો ઉપવાસ કરે છે. સાંજે લોકો લાકડાં અને છાણાં ભેગાં કરીને હોળી પ્રગટાવે છે. લોકો ધાણીચણાથી હોળીનું પૂજન કરે છે. પછી મિષ્ટાન્ન જમે છે.

હોળીનો બીજો દિવસ એટલે ધુળેટી. ધુળેટીના દિવસે લોકો એકબીજા પર રંગ કે ગુલાલ છાંટી આનંદ કરે છે. હોળી રાજસ્થાનીઓનો મોટો તહેવાર છે. તે હોળીનો તહેવાર ઊજવવા તેમના વતનમાં જાય છે. તેઓ કહે છે કે -

‘દિવાળી તો અઠેકઠે (ગમે ત્યાં), પણ હોળી તો ઘરે.’

હોળી આપણો ધાર્મિક તહેવાર છે.

धोरण : ४ – हिन्दी निबंध

नवे. + डिसे.

गुलाब

(धो.- ४ : हिन्दी)

गुलाब का फूल बड़ा सुंदर होता है। इसकी सुगंध बहुत अच्छी होती है।

गुलाब का पौधा कलम करके लगाया जाता है। इसकी टहनियों पर छोटे-छोटे नुकीले कांटे होते हैं। गुलाब के फूल में बहुत-सी पंखुड़ियाँ होती हैं। गुलाब के फूल लाल, पीले, गुलाबी, सफेद आदि कई रंगों के होते हैं। लाल रंग के गुलाब की शोभा निराली होती है। हमारे देश में गुलाब की कई किस्में पाई जाती हैं। कश्मीर का गुलाब सारी दुनिया में मशहूर है।

गुलाब के फूलों की मालाएँ, गुलदस्ते और पुष्प-गुच्छ बनाए जाते हैं। गुलाब के फूलों से इत्र, गुलाबजल, गुलकंद आदि बनते हैं। गुलाब के फूल शुभप्रसंगों पर प्रेम और सद्भावना के रूप में एक-दूसरे को दिए जाते हैं।

पंडित जवाहरलाल नेहरू को गुलाब का फूल बहुत पसंद था। वे अपनी शेरवानी में हमेशा लाल गुलाब का फूल लगाते थे।

गुलाब को 'फूलों का राजा' माना जाता है।

शान्युआरी

मेरा परिचय

(धो.- ४ : हिन्दी)

मेरा नाम पर्व है। मैं चौथी कक्षा में पढ़ता हूँ। मैं जेतपुर नामक गाँव में रहता हूँ। मेरे पिता का नाम देवेन्द्रभाई हैं। मेरी माँ का नाम कामिनीबहन है। मेरी बहिन का नाम नंदिनी है। मेरे चाचा का नाम परेशभाई है। मेरी बुआ का नाम गीताबहन है। मेरे दोस्त नाम अजय है। मुझे टेनीस खेलना बहुत पसंद है। मेरे अध्यापक का नाम हिरेन सर है। मैं सुबह सात बजे उठता हूँ। मैं सैनिक बनना चाहता हूँ। मुझे गाना गाना बहुत पसंद है।

मेरा नाम नंदिनी है। मैं चौथी कक्षा में पढ़ती हूँ। मैं जेतपुर नामक गाँव में रहती हूँ। मेरे पिता का नाम देवेन्द्रभाई हैं। मेरी माँ का नाम कामिनीबहन है। मेरे भाई का नाम पर्व है। मेरे चाचा का नाम परेशभाई है। मेरी बुआ का नाम गीताबहन है। मेरी सहेली का नाम नेहा है। मुझे टेनीस खेलना बहुत पसंद है। मेरी अध्यापिका का नाम अंजनी मेडम है। मैं सुबह सात बजे उठती हूँ। मैं डॉक्टर बनना चाहती हूँ। मुझे गाना गाना बहुत पसंद है।

हाथी सबसे बड़ा और ताकतवर जानवर है । लोग हाथी को जंगल से पकड़कर पालतू बनाते हैं ।

हाथी का रंग काला होता है । इसके पाँव खंभे जैसे मोटे और मजबूत होते हैं । इसके कान सूप जैसे बड़े होते हैं । इसकी आँखें बहुत छोटी होती हैं । इसके एक लंबी सूँड़ होती है । सूँड़ से यह नाक और हाथ दोनों का काम लेता है । हाथी के दो लंबे दाँत बाहर निकले हुए होते हैं । ये दाँत खाने के काम में नहीं आते । हाथीदाँत बहुत कीमती होते हैं । उनसे खिलौने, गहने आदि बनते हैं । खाने के लिए हाथी के मुँह के अंदर दूसरे दाँत होते हैं । हाथी पेड़ों की डालियाँ, घास और पत्ते खाता है ।

हाथी सवारी और सामान ढोने के काम आता है । पुराने जमाने में राजा-महाराजा सवारी के लिए और लड़ाई में हाथी का उपयोग करते थे । आजकल सरकस और सिनेमा में हाथी के खेल दिखाए जाते हैं ।

हाथी समझदार और वफादार जानवर है । इसकी देखभाल करनेवाले और इसे चलानेवाले को महावत कहते हैं ।

बाघ एक जंगली जानवर है । वह सिंह की तरह भयानक होता है । उसका शरीर लंबा और गठीला होता है । उसकी पूँछ लंबी होती है । उसका रंग गहरा पीला होता है । ठंडे प्रदेशों में सफेद बाघ भी पाए जाते हैं । बाघ के शरीर पर काली धारियाँ होती हैं । वह अँधेरे में भी देख सकता है । बाघ पानी में अच्छी तरह तैर सकता है ।

बाघ मांसाहारी पशु है । वह हिरन जैसे जंगली जानवरों का शिकार करता है । कभी-कभी उसे जंगल में भरपेट शिकार नहीं मिलता तब वह मानव-बस्ती में पहुँच जाता है और नरभक्षी बन जाता है ।

बाघ की खाल बहुत कीमती होती है । पुराने समय में ऋषि-मुनि बाघ की खाल पर बैठकर जप-तप करते थे । आज बाघ के चमड़े-से अनेक मूल्यवान वस्तुएँ बनाई जाती हैं । यह चमड़ा पाने के लिए बाघों का शिकार किया जाता है ।

बाघ हमारा राष्ट्रीय पशु है । बाघ को हम चिड़ियाघर में देख सकते हैं ।

ધોરણ : ૫ – ગુજરાતી નિબંધ

નવે + ડિસે.

રજાચિકી

(ધો.- ૫ : ગુજરાતી)

તમારી તબિયત ઠીક નથી. તેથી તમે નિશાળે જઈ શકો તેમ નથી; તમારા વર્ગશિક્ષકને તેની જાણ કરતી 'રજાચિકી' લખો.

ધારા પી. ચૌહાણ,
ડી / ૮, સુમુખ કોમ્પ્લેક્ષ,
મેમનગર,
અમદાવાદ – ૩૮૦ ૦૫૨.
તા. ૧૨-૧૨-૨૦૧૬

પૂજ્ય ગુરુજી,

સાદર પ્રણામ. ગઈ કાલે સાંજે શાળાએથી ઘેર આવતાં રસ્તામાં જોરદાર વરસાદ તૂટી પડ્યો હતો. એ વખતે મારી પાસે રેઈનકોટ ન હોવાથી હું ભીંજાઈ ગઈ હતી. તેથી મને શરદી થઈ ગઈ અને મોડી રાતે સખત તાવ પણ આવી ગયો. મેં દાકતરની દવા લીધી છે, દાકતરે મને ચાર દિવસ સંપૂર્ણ આરામ કરવાની સલાહ આપી છે. આથી હું તા. ૧૬-૧૨-૨૦૧૬ સુધી શાળામાં આવી શકું તેમ નથી. તો મારી ચાર દિવસની રજા મંજૂર કરવા મહેરબાની કરશોજી.

શાળામાં આવ્યા પછી હું મારો અધૂરો રહી ગયેલો અભ્યાસ ખંતપૂર્વક પૂરો કરીશ.

લી.
આપની વિદ્યાર્થીની,
ધારા ચૌહાણ,
ધોરણ ૫ A, નં. ૨.

નવે + ડિસે.

મારું નવું ઘર

(ધો.- ૫ : ગુજરાતી)

જ્યાં આપણે ચિંતામુક્ત થઈ હળવાશ અનુભવીએ તેનું નામ ઘર.

અમે અમારા નવા ઘરમાં રહેવા આવ્યા છીએ. અમારું નવું ઘર મૈત્રીપાર્ક નામની સોસાયટીમાં છે. અમારું નવું ઘર બે માળનું છે. ભોંયતળિયે દીવાનખંડ, શયનખંડ અને રસોડું છે. પહેલા માળે બે શયનખંડ અને એક અભ્યાસખંડ છે. દીવાનખંડ મોટો છે. તેમાં સોફાસેટ, ટીવી, ટેપરેકોર્ડર વગેરે છે. દીવાલ પર ઘડિયાળ અને એક સુંદર ચિત્ર છે. દરેક ખંડને બે બારીઓ અને એક બારણું છે. દરેક ખંડમાં જરૂરી ફર્નિચર છે તેમજ એક – એક પંખો છે. રસોડું પણ મોટું અને હવાઉજાસવાળું છે. તેમાં કોકરી માટેનું કબાટ, વાસણનો ઘોડો તથા રેફ્રિજરેટર પણ છે.

અમારા ઘરની ત્રણ બાજુઓ ખુલ્લી છે. ઘરના પાછળના ભાગમાં પાણીની ટાંકી તથા ચોકડી છે. બાજુના ખુલ્લા ભાગમાં તુલસીક્યારો છે અને થોડાંક ફૂલછોડ છે. અહીં હીંચકો પણ છે. આગળના ભાગમાં વાહનો પાર્ક થઈ શકે તેવી ખુલ્લી જગ્યા છે.

મારી શાળા મારા નવા ઘરથી દૂર છે. તેથી હું સાઈકલ પર શાળાએ જાઉં છું. મને અહીં નવા મિત્રો મળી ગયા છે. અહીંના પાડોશીઓ પણ સારા છે. આથી અમને નવા ઘરમાં રહેવાની મઝા આવે છે.

મારાં દાદા-દાદી પણ અમારી સાથે જ રહે છે. અમે અમારા નવા ઘરને 'સુવાસ' નામ આપ્યું છે. મને મારું નવું ઘર ખૂબ જ ગમે છે.

જાન્યુઆરી

વિચાર વિસ્તાર

(ધો.- ૫ : ગુજરાતી)

કડવા હોયે લીમડા, શીતળ એની છાંય; બાંધવ હોય અબોલડા, તોય પોતાની બાંય.

આ સુભાષિતમાં કુટુંબભાવનાની વાત કરવામાં આવી છે. તેને માટે લીમડાનું ઉદાહરણ આપવામાં આવ્યું છે. લીમડો ભલે કડવો હોય, પરંતુ એની છાયા શીતળ હોય છે. એ જ રીતે આપણાં ભાઈભાંડુ, કુટુંબીજનો ભલે વઢકણાં હોય, પરંતુ એ જ સંકટ સમયે મદદરૂપ થતાં હોય છે. આથી આપણે આપણાં કુટુંબીજનોને પોતાનાં ગણવાં જોઈએ. તેઓ આપણને કોઈ વાર બે કડવાં વેણ કહે તો એનું માહું લગાડવું જોઈએ નહીં.

જાન્યુઆરી

વાર્તાલેખન

(ધો.- ૫ : ગુજરાતી)

બે બિલાડીઓ – એક રોટલો મળવો – રોટલા માટે ઝઘડવું – ન્યાય કરાવવા વાંદરા પાસે જવું – વાંદરાએ ત્રાજવાં લઈ આવવાં – રોટલાના બે ટુકડા કરવા – તોલવું – એક બાજુનું પલ્લું નમવું – તેમાંથી રોટલાનો ટુકડો ખાવો – આમ ટુકડે ટુકડે રોટલો ખાતા જવું – છેવટનો ટુકડો પણ 'આ મારી મહેનતનો' કહી ખાઈ જવો – બોધ.

બેની લડાઈમાં ત્રીજો ફાવે

બે બિલાડીઓ હતી. બંને ભૂખી હતી, બંને ખોરાકની શોધમાં ફરતી હતી. એટલામાં એમની નજર એક ઘરમાં પડેલા રોટલા પર પડી. બંનેએ એકસાથે રોટલા પર તરાપ મારી.

એક બિલાડી રોટલો લઈ ભાગી. બીજી બિલાડી એની પાછળ દોડી. બંને રોટલા માટે ઝઘડવા લાગી. તેવામાં તેઓની નજર એક વાંદરા પર પડી.

બંને બિલાડીઓ વાંદરા પાસે ગઈ. તેમણે વાંદરાને બધી વાત કરી અને ન્યાય કરવા વિનંતી કરી.

વાંદરાને બિલાડીઓ પાસેથી રોટલો પડાવી લેવો હતો. તેણે એક યુક્તિ વિચારી કાઢી. તે ક્યાંકથી ત્રાજવાં લઈ આવ્યો.

વાંદરાએ રોટલાના બે ટુકડા કર્યા. તેણે ત્રાજવાનાં બંને પલ્લામાં એક-એક ટુકડો મૂકી ત્રાજવાની ઢાંડી ઊંચી કરી. જે પલ્લું નમ્યું તેમાંથી રોટલાનો થોડો ટુકડો કાઢીને ખાઈ ગયો. પછી બાકી રહેલો ટુકડો પલ્લામાં મૂકીને ત્રાજવાની ઢાંડી ઊંચી કરી. જે પલ્લું નમ્યું તેમાંથી રોટલાનો થોડો ટુકડો કાઢીને તે ખાઈ ગયો.

વાંદરાએ આમ વારંવાર કર્યું. છેવટે એક પલ્લામાં રોટલાનો નાનો ટુકડો રહ્યો.

‘આ ટુકડો મારી મહેનતનો’ એમ કહી વાંદરો તે ટુકડો પણ ખાઈ ગયો અને ‘હૂપ’... ‘હૂપ’... કરતો ભાગી ગયો. બંને બિલાડીઓ જોતી જ રહી ગઈ.

આમ, બેની લડાઈમાં ત્રીજો ફાવે છે.

ફેબ્રુઆરી

ડૉ. ભીમરાવ આંબેડકર

(ધો.— ૫ : ગુજરાતી)

દલિતો અને પીડિતો માટે જીવન સમર્પિત કરનાર ભારતરત્ન ડૉ.ભીમરાવ આંબેડકરનો જન્મ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્યના મહૂ ગામમાં 14મી એપ્રિલ, 1891માં થયો હતો. તેમના પિતા રામજીભાઈ લશ્કરની શાળામાં શિક્ષક હતા. એમની માતા ભીમાબાઈ એમને નાના મૂકીને અવસાન પામ્યાં હતાં.

ભીમરાવ ભણવામાં અતિ તેજસ્વી હતા. પરંતુ એમની મહાર જ્ઞાતિ નીચી ગણાતી. પરિણામે ભીમરાવને વારંવાર અપમાન સહન કરવાં પડતાં. આથી મોટા થઈ આ અન્યાય દૂર કરવાનો એમણે દૃઢ સંકલ્પ કર્યો. ભીમરાવની પ્રતિભાથી પોરસાયેલા વડોદરાના મહારાજા સયાજીરાવ ગાયકવાડે એમને ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે શિષ્યવૃત્તિ આપી. વિદેશમાં અનેક તકલીફો વેઠીને તે ભણ્યા. એમ.એ., પી.એચ.ડી. થયા. હવે ભીમરાવ ડૉ. ભીમરાવ આંબેડકર બન્યા.

ડૉ. ભીમરાવને ભારતમાં નોકરી મળી. પરંતુ તે અસ્પૃશ્ય હોવાના કારણે એમની જ ઓફીસનો પટાવાળો પણ એમની સાથે ગેરવર્તાવ કરતો. આ સામાજિક અન્યાય દૂર કરવા માટે એમણે ‘મૂકનાયક’ નામનું પાક્ષિક શરૂ કર્યું. ઉપરાંત એમણે ‘બહિષ્કૃત હિતકારિણી સભા’ નામની સંસ્થાની સ્થાપના કરી. આ સંસ્થા દ્વારા સામાજિક ઉત્થાનની અનેક પ્રવૃત્તિઓ થવા લાગી.

બાબાસાહેબ પ્રખર દેશભક્ત પણ હતા. આઝાદીની લડતમાં પણ એમણે મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી. દેશ આઝાદ થયો. સ્વતંત્ર ભારતમાં તેઓ ‘કાયદાપ્રધાન’ બન્યા. બંધારણ સમિતિના ‘અધ્યક્ષ’ બન્યા. દેશનું બંધારણ ઘડાયું. તેઓ ‘બંધારણના ઘડવૈયા’ કહેવાયા.

બાબાસાહેબે સ્ત્રીઓની સ્થિતિ સુધારવા પણ ઘણા પ્રયત્નો કર્યા. તેમના જીવન પર બુદ્ધ, કબીર અને જયોતિબા ફૂલેનો પ્રભાવ હતો. તેમને પુસ્તકો વાંચવાનો ઘણો શોખ હતો. તે મોડે સુધી પુસ્તકાલયમાં બેસીને પુસ્તકો વાંચ્યા કરતા. ભારતમાતાના આ સાચા રત્નને ઈ.સ. 1990માં મરણોત્તર ‘ભારત રત્ન’ના ઈલકાબથી નવાજવામાં આવ્યા.

આવા મહાન દેશભક્ત, દલિતોના ઉદ્ધારક, ગરીબોના બેલી અને સ્ત્રીઓના પક્ષધર બાબાસાહેબ આંબેડકરનું અવસાન 1956માં થયું. ભારતરત્ન અને બંધારણના ઘડવૈયાને હૃદયપૂર્વક વંદન.

બે મિત્રો — જંગલમાં ફરવા જવું — રીંછ જોવું — ગભરાઈ જવું — એક મિત્રનું ઝાડ પર ચડી જવું — બીજા મિત્રનું શબની જેમ જમીન પર સૂઈ રહેવું — રીંછે તેને સૂંઘીને ચાલ્યા જવું — મિત્રનું ઝાડ પરથી નીચે ઊતરવું અને પૂછવું : “રીંછે તને કાનમાં શું કહ્યું ?” — જવાબ — “સ્વાર્થી મિત્રનો ભરોસો રાખીશ નહિ.” — બોધ.

સ્વાર્થી મિત્ર

વિવેક અને અનિલ નામે બે મિત્રો હતા. બંને સાથે રમતા, સાથે ભણતા અને સાથે નિશાળે જતા.

રજાનો દિવસ હતો. બંને મિત્રો ફરવા નીકળ્યા. રસ્તામાં ગાઢ જંગલ આવ્યું. વિવેકને ડર લાગ્યો. અનિલે તેને કહ્યું, “તું ગભરાય છે શા માટે ? હું તારી સાથે છું ને !” બંને મિત્રો વાતો કરતા કરતા આગળ જતા હતા. એવામાં અનિલે નજીકની ઝાડીમાંથી એક રીંછને બહાર આવતું જોયું. તે ગભરાઈ ગયો. તે બોલ્યો, “ભાગ વિવેક, રીંછ આવે છે.”

અનિલ દોડ્યો અને એક ઝાડ ઉપર ચડી ગયો.

વિવેકને ઝાડ ઉપર ચડતા આવડતું ન હતું. વળી ભાગીને જવું ક્યાં ? તે જમીન પર લાંબો થઈને સૂઈ ગયો. રીંછ વિવેકની પાસે આવ્યું અને તેને પગથી માથા સુધી સૂંઘવા લાગ્યું. વિવેક હિંમત રાખીને હલન — ચલન કર્યા વિના પડી રહ્યો. તેણે શ્વાસ લેવાનું પણ બંધ કરી દીધું હતું.

વિવેકને શબ સમજીને રીંછ ત્યાંથી ચાલ્યું ગયું. અનિલ ઝાડ પરથી નીચે ઊતર્યો અને દોડતો વિવેક પાસે આવ્યો. તેણે વિવેકને પૂછ્યું, “વિવેક રીંછે તને કાનમાં શું કહ્યું ?” “સ્વાર્થી મિત્રનો ભરોસો કરીશ નહિ.” એમ કહી વિવેક ચાલતો થયો. અનિલ શરમાઈ ગયો.

સ્વાર્થી મિત્રની મિત્રતા કદી કરવી નહિ.

હોય કામ મુશ્કેલ પણ, ઉદ્યમથી ઝટ થાય; ખંત જો દિલમાં હોય તો, કદી ન ફોગટ જાય.

આ પંક્તિઓમાં કવિ કહે છે કે કોઈ પણ મુશ્કેલ કામ મહેનત કરવાથી જલદી પૂરું થાય છે. જો આપણા દિલમાં ખંત હોય તો અઘરું લાગતું કામ પણ મહેનતથી પાર પાડી શકાય છે. આપણી મહેનત કદી નકામી જતી નથી.

કેટલાંક કામ અઘરાં હોય છે. જો આપણે વિચાર જ કરતા રહીએ કે તે ક્યારે થશે અથવા કેવી રીતે થશે, તો તે કામ ક્યારેય થશે નહિ. આપણે ઉત્સાહથી અને આયોજનપૂર્વક એ કામ કરવા માંડીએ તો આપણને સફળતા ચોકકસ મળે છે. વિદ્યાર્થી તરીકે આપણને જે વિષયો અઘરા લાગતા હોય તે શીખવા માટે આપણે ખંતથી મહેનત કરીએ તો એમાં ચોકકસ સફળતા મળે છે.

આપણે ખંતથી મહેનત કરવી જોઈએ.

માર્ચ

આદર્શ વિદ્યાર્થી

(ધો.- ૫ : ગુજરાતી)

વિદ્યાર્થીનું જીવન કુમળા છોડ જેવું હોય છે. વિદ્યાર્થીજીવનમાં પડેલી ટેવો અને સંસ્કારો જીવનભર ટકી રહે છે. વિદ્યાર્થીને સારી ટેવો પડે અને સારા સંસ્કારો મળે તે જરૂરી છે.

આદર્શ વિદ્યાર્થી જિજ્ઞાસુ હોય છે. તે શિક્ષકોને પ્રશ્નો પૂછીપૂછીને નવું નવું જ્ઞાન મેળવતો રહે છે. તે સારાં પુસ્તકોનું વાંચન કરે છે. તે શાળામાં નિયમિત જાય છે અને મન દઈને અભ્યાસ કરે છે. તે કોઈ પણ કામમાં કદી આળસ કરતો નથી. તે શાળાનું ઘરકામ નિયમિત કરે છે. તે લખવાનો મહાવરો રાખે છે. તેના અક્ષર સુંદર હોય છે.

આદર્શ વિદ્યાર્થી શરીરની સ્વચ્છતા અને તંદુરસ્તીની કાળજી રાખે છે. તેના દાંત, નખ, વાળ અને શરીરનાં બધાં અંગો સ્વચ્છ હોય છે. તેનાં કપડાં પણ સ્વચ્છ હોય છે. તે સ્વચ્છતાનો આગ્રહી હોય છે. તે શાળામાં હોંશેહોંશે વર્ગસફાઈ અને મેદાનસફાઈ કરે છે.

આદર્શ વિદ્યાર્થી રમતગમતમાં ભાગ લે છે. રમતના મેદાન પર તે તેના મિત્રો સાથે ખેલદિલીપૂર્વક રમે છે. તે રમતગમતના નિયમોનું પાલન કરે છે. તે નાટક, વેશભૂષા અને વક્તૃત્વસ્પર્ધા જેવી ઈતરપ્રવૃત્તિઓમાં પણ ભાગ લે છે.

આદર્શ વિદ્યાર્થી વિવેકી હોય છે. તે વડીલોને માન આપે છે અને તેમની આજ્ઞાનું પાલન કરે છે. તે સાચાબોલો અને પ્રામાણિક હોય છે. તે બીજાંને મદદ કરવા સદાય તત્પર હોય છે. તે બધાં સાથે હળીમળીને રહે છે. તે સારું કામ કરવા હંમેશાં તત્પર હોય છે. તેને કોઈ પણ વ્યસન નથી હોતું. તે ચારિત્ર્યવાન હોય છે. તેનો જીવનમંત્ર હોય છે: ‘સાદું જીવન ઉચ્ચ વિચાર’.

આદર્શ વિદ્યાર્થીનો એવો વ્યવહાર હોય છે કે સૌને એને માટે માન તથા સ્નેહ ઊપજે છે.

એપ્રિલ

ઉનાળાનો બપોર

(ધોરણ - ૫ : ગુજરાતી)

શિયાળાની સવાર આપણને તાજગી આપે છે, તો ઉનાળાનો બપોર આપણને તાપથી અકળાવી મૂકે છે.

ઉનાળામાં સવારે થોડી ઠંડક હોય છે. પછી ધીમેધીમે ગરમી વધતી જાય છે. સૂરજ માથા પર આવતાં ગરમીનું પ્રમાણ ખૂબ વધી જાય છે. જાણે આભમાંથી આગ વરસતી હોય એવી ગરમી પડે છે. જમીન એટલી બધી તપી જાય છે કે તેના પર ખુલ્લા પગે ચાલવાનું મુશ્કેલ બની જાય છે. રસ્તાઓ પર માણસોની અવર-જવર પણ ઓછી થઈ જાય છે. લોકો ઘરમાં જ પુરાઈ રહે છે. લોકો ગરમીથી રાહત મેળવવા માટે પંખા કે એરકન્ડિશનરનો આશરો લે છે. કેટલાક લોકો ઠંડાં પીણાં પીએ છે કે આઈસક્રીમ ખાય છે. પશુપંખીઓ પર પણ ગરમીની અસર થાય છે. પંખીઓ તેમના માળામાં ભરાઈ રહે છે. પરંતુ અકળાવાના બદલે ગીતો ગાય છે. કોયલ ટહુકા કરે છે : ‘કૂ..હુ..કૂ..હુ’. પશુઓ વૃક્ષની છાયામાં બેસીને આરામ કરે છે. વટેમાર્ગુઓ પણ વૃક્ષની છાયામાં વિસામો કરે છે. બપોરે ખેડૂતો અને મજૂરો એમનું કામકાજ બંધ રાખી આરામ કરે છે. ગરમીથી રાહત મેળવવા માટે ભેંસો તળાવ કે ખાબોચિયાના પાણીમાં પડી રહે છે. બાળકો પણ ઘરમાં બેસીને ઈન્ડોરગેમ્સ રમે છે.

માથું ફાડી નાખે એવી ગરમીના કારણે જ કદાચ કવિશ્રી લાભશંકર ઠાકરે એવું કહ્યું છે કે, “સૂર્યને શિક્ષા કરો.”

EXAM PLUS

धोरण : ५ – हिन्दी निबंध

नवे. + डिसे.

पंडित जवाहरलाल नेहरू

(धो.- ५ : हिन्दी)

दुनिया के महापुरुषों में पंडित जवाहरलाल नेहरू का नाम आदर के साथ लिया जाता है । वे स्वतंत्र भारत के पहले प्रधानमंत्री थे ।

पंडित जवाहरलाल नेहरू का जन्म 14 नवम्बर, 1889 को इलाहाबाद में हुआ था । उनके पिता का नाम पंडित मोतीलाल नेहरू और माता का नाम स्वरूपरानी था ।

पंडित जवाहरलाल नेहरू की प्रारंभिक शिक्षा भारत में हुई । फिर नौ साल की उम्र में वे इंग्लैंड गए । वे बैरिस्टर बनकर भारत वापस लौटे ।

जवाहरलालजी भारत लौटे उस समय यहाँ स्वाधीनता आंदोलन जोरों पर था । उन्होंने गांधीजी के साथ रहकर इस आंदोलन में भाग लिया । वे कई बार जेल गए । अपने त्याग और देश-प्रेम के कारण वे देश के प्यारे नेता बन गए । पंडित नेहरू ने अपना तन, मन और धन देश-सेवा में लगा दिया । सही माने में वे स्वतंत्र भारत के निर्माता थे । उन्होंने हमें 'आराम हराम है' का नारा दिया । उन्होंने दुनिया में युद्ध रोकने और विश्वशांति के लिए भी भरसक प्रयत्न किए । 27 मई, 1964 को उनकी मृत्यु हुई ।

पंडित नेहरू को गुलाब का फूल बहुत प्रिय था । वे अपनी शेरवानी में रोज गुलाब का नया फूल लगाते थे । उनको बच्चे बहुत प्यारे थे । दुनियाभर के बच्चों के वे प्यारे 'नेहरू चाचा' थे । आज भी देश के बच्चे उनका जन्मदिन 14 नवंबर 'बाल-दिवस' के रूप में मनाते हैं ।

शान्युआरी

स्वच्छता

(धो.- ५ : हिन्दी)

जीवन में स्वच्छता का बहुत महत्त्व है । जहाँ स्वच्छता है, वहीं आरोग्य है ।

शरीर को स्वच्छ रखने के लिए हमें प्रतिदिन स्नान करना चाहिए । दाँतो को साफ रखने के लिए रोज सुबह मंजन या ब्रश करना जरूरी है । सप्ताह में एक बार नाखून भी काटने चाहिए । हमारे कपड़े साफ-सुथरे रहने चाहिए । इसी के साथ हम अपने घर और पास-पड़ोस की स्वच्छता पर भी ध्यान दें ।

हमें गाँव और शहर भी स्वच्छ रखने चाहिए । गंदगी से तरह-तरह की बीमारियाँ फैलती हैं । गंदे लड़के से दोस्ती करना कोई पसंद नहीं करता । इसलिए हमें हमेशा स्वच्छ रहना चाहिए ।

स्वच्छता भगवान का निवास-स्थान है ।

रमण और छगन दोनों मित्र - दुर्भाग्य से रमण की संपत्ति का नाश हो जाना - पुरखों का तराजू छगन के पास धरोहर रखना - विदेश में जाना - धन कमाना - एक साल बाद लौटना - छगन से तराजू माँगना - “उसे तो चूहे खा गए” - रमण का छगन के बेटे के साथ नदी पर स्नान करने जाना - बेटे को अपने घर में छिपा देना - छगन का अपने बेटे के बारे में पूछना - “उसे बाज उड़ा ले गया” - छगन का पंचायत में जाना - झगड़े का निपटारा होना - सीख ।

जैसे को तैसा

एक गाँव में रमण और छगन नाम के दो मित्र थे । दुर्भाग्य से रमण की सारी संपत्ति नष्ट हो गई । पुरखों के जमाने का लोहे का एक कीमती तराजू ही बच गया । वह तराजू उसने छगन के यहाँ धरोहर रख दिया और विदेश चला गया । वहाँ उसने बहुत धन कमाया ।

एक साल बाद वह गाँव लौटा । उसने छगन से अपना तराजू माँगा । छगन उस कीमती तराजू को लौटाना नहीं चाहता था । उसने कहा, “तराजू को तो चूहे खा गए ।”

रमण ने कहा, “कोई बात नहीं !”

दो-तीन दिन बाद रमण ने छगन के घर आकर कहा, “मैं नदी में स्नान करने जा रहा हूँ । कपड़े संभालने के लिए तुम अपने बेटे को मेरे साथ भेज दो ।” छगन ने बेटे को भेज दिया । रमण ने नदी में स्नान किया । फिर उसने छगन के बेटे को अपने घर में छिपा दिया । छगन ने जब अपने बेटे के बारे में उससे पूछा तो रमण ने उत्तर दिया, “उसे तो बाज उड़ा ले गया ।” छगन को विश्वास न हुआ । उसने पंचायत में शिकायत की । पंचों ने रमण से कहा, “छगन को उसका बेटा लौटा दो ।”

रमण ने कहा, “यह मेरा तराजू लौटा दे ।” छगन ने कहा, “उसे तो चूहे खा गए ।”

रमण ने कहा, “जब मेरे लोहे के तराजू को चूहे खा सकते हैं, तो इसके लड़के को बाज क्यों नहीं उड़ा ले जा सकता ?”

अब सारी बात पंचों की समझ में आ गई । उन्होंने छगन को समझाया । आखिर छगन ने रमण को उसका तराजू दे दिया और रमण ने छगन को उसका बेटा सौंप दिया ।

सीख : जो हमारे साथ जैसा व्यवहार करता है, उसके साथ हमें भी वैसा ही व्यवहार करना चाहिए ।

प्रत्येक प्राणी को जीवित रहने के लिए जल जरूरी है । प्यास को बुझाने के लिए पानी चाहिए । भोजन बनाने के लिए पानी चाहिए । स्नान के लिए पानी चाहिए । कपड़े-बर्तन धोने के लिए पानी चाहिए ।

पेड़-पौधे भी पानी के बिना जीवित नहीं रह सकते। पानी देने से ही पौधे बढ़ते हैं और पेड़ बनते हैं। फसलों की सिंचाई के लिए भी पानी की जरूरत होती है।

पानी की भाप में बड़ी शक्ति होती है। पानी से बिजली बनाई जाती है। बिजली की शक्ति से आज बहुत सारे काम होते हैं। पानी में पाई जानेवाली मछलियाँ करोड़ों लोगों के भोजन और रोजी का साधन हैं। जल-मार्ग से जहाजों द्वारा व्यापार होता है।

सचमुच, जल के बिना जीवन संभव नहीं है।

भार्य

निबंध

(धो.- ५ : हिन्दी)

मेरा गाँव

मेरे गाँव का नाम रामपुर है। मेरे गाँव की आजादी करीब छः सौ है। मेरे गाँव में अधिकतर किसान रहते हैं। किसानों के अलावा गाँव में बनिया, लुहार, बढ़ई, दर्जी, धोबी आदि भी रहते हैं। सब लोग आपस में हिल-मिलकर प्रेम से रहते हैं।

मेरे गाँव के किसानों को समय पर बीज, खाद और पानी मिलता है। इस कारण खेतों में अच्छी फसल पैदा होती है। गाँव में गाय, भैंस, बकरी, कुत्ता, बैल, घोड़ा आदि अनेक पालतू पशु हैं।

गाँव में एक छोटा-सा बाजार है। बाजार में अनाज, साग-सब्जी आदि चीजें मिलती हैं। गाँव में एक पाठशाला और छोटा-सा अस्पताल भी है। गाँववालों के झगड़ों का निपटारा ग्राम-पंचायत करती है। हमारी पाठशाला के पास ही पंचायत-घर है।

गाँव के बाहर पीपल का एक बड़ा पेड़ है। उसके नीचे भगवान शिव का मंदिर है। हर-रोज शाम को मंदिर में भजन-कीर्तन होता है। उस समय वातावरण शांत और पवित्र हो जाता है।

मेरे गाँव की जलवायु अच्छी है। इसलिए गाँव के सभी लोगों का स्वास्थ्य अच्छा रहता है और गाँव के लोग सुखी हैं। मेरा गाँव मुझे बहुत प्यारा है।

अप्रिल

कहानी

(धो.- ५ : हिन्दी)

भेड़िया - नदीकिनारे पानी पीने आना - मेमने को देखना - मुँह में पानी आना
- बिना बात के झगड़ना - मेमने को मार डालना - सीख।

भेड़िये की दुष्टता

एक भेड़िया पानी पीने के लिए किसी नदी के किनारे पहुँचा। वहाँ उसने एक मेमने को पानी पीते हुए देखा। मेमने को देखते ही भेड़िये के मुँह में पानी आ गया। उसने झूठ-मूठ झगड़ा कर मेमने को मार डालने का निश्चय किया।

भेड़िये ने ऊँची आवाज में मेमने से कहा, “अबे, मेरा पानी क्यों गंदा करता है ?”

भेड़िये की आवाज सुनकर मेमना डर गया। उसने काँपते हुए कहा, “हज़ूर ! पानी आपकी ओर से बहता हुआ मेरी ओर आ रहा है। फिर मैं आपका पानी कैसे गंदा कर सकता हूँ ?”

भेड़िये ने गरजते हुए कहा, “याद है, तूने एक साल पहले मुझे गालियाँ दी थीं।”

मेमने ने फिर काँपते हुए कहा, “सरकार ! मैं तो अभी सिर्फ छः महीने का ही हूँ। एक साल पहले मैं आपको गालियाँ कैसे दे सकता हूँ ?”

भेड़िया आखिरी बार डपटकर बोला, “तूने न सही, पर तेरे बाप ने मुझे गालियाँ दी थीं।” यह कहकर वह मेमने पर टूट पड़ा और उसे फाड़कर खा गया।

सीख : दुष्ट कभी अपना स्वभाव नहीं छोड़ते। वे किसी न किसी तरह दोष निकालकर कमजोर को सताया करते हैं।

STD - 5 : ENGLISH ESSAY

NOV. + DEC.

My Classroom

(STD - 5 : ENGLISH)

I am in standard fifth. My classroom is on the second floor. It is big and airy. The walls are blue and the ceiling is white. There are four windows and two doors in my class. The doors and windows are brown. The floor is clean.

There are twenty benches and desks in my classroom. There is a table and a chair for the teacher. There is a cupboard, too. There is a big blackboard. There are bulletin boards on the wall. There are pictures on it.

JANUARY

My House

(STD - 5 : ENGLISH)

I live in a big house. It has a living room. There is a TV in this room. There are two bedrooms. There is a study-room, too. The kitchen is big and airy. We have a small garden in front of the house. My house is clean. I like my house.

FEBRUARY**My Village****(STD - 5 : ENGLISH)**

I live in Rampur. It is a small village. It is in Gujarat. There are about a thousand people in my village.

All the houses in my village are small and clean. There is a well in the village. A river flows by our village. There is a temple near the river. There is a market in my village. There is a small school, too. My village has a new hospital now. The people of my village live peacefully together. I like my village

MARCH**A Garden****(STD - 5 : ENGLISH)**

This is a park. There are many flower plants. There are roses, marigolds and sunflowers. There are many big trees in the park. The ground is covered with green grass. There are benches in the park. There are swings, slides and a merry-go-round for children. There is a fountain, too. The park is beautiful. The children are playing in the park.

ધોરણ - ૬ : ગુજરાતી નિબંધ

નવે. + ડિસે.

સુંદર અક્ષરનું મહત્ત્વ

(ધો.- ૬ ગુજરાતી)

નઠારા અક્ષર અધૂરી કેળવણીની નિશાની છે. - ગાંધીજી

સુંદર અક્ષર કોને ન ગમે? સુંદર સુવાચ્ય અક્ષરે લખાયેલું લખાણ વાંચવું સૌને ગમે. ગરબડિયા અને સાવ ઝીણા-ઝીણા અક્ષરે લખેલું લખાણ વાંચવાનો કંટાળો આવે છે.

સુંદર અક્ષરનું વિશેષ મહત્ત્વ છે. વ્યક્તિનો પરિચય તેના અક્ષરથી પણ થઈ શકે છે. જેના અક્ષર સારા હોય તે બધી બાબતોમાં વ્યવસ્થિત હોય છે. તેનાં પુસ્તકો વ્યવસ્થિત ગોઠવેલાં હોય છે. તે દરેક કામમાં પણ ચોક્કસાઈ રાખતો હોય છે. સુંદર અક્ષરો હાથનું ઘરેણું છે.

દરેક વિદ્યાર્થીના અક્ષર સારા કેમ નથી હોતા? નાના બાળકની આંગળીઓ ટેવાતી નથી, તે પહેલાં તો તેની પાસે મૂળાક્ષરો, બારાક્ષરી કે એબીસીડી લખાવવાની શરૂઆત થઈ જાય છે. બાળકને દરેક અક્ષર લખવાની સાચી રીત શીખવવી જોઈએ. એના બદલે શરૂઆતથી જ લખવાનો બોજો વધારી દેવામાં આવે છે. બાળકને ઘરકામ પણ વધારે પડતું આપવામાં આવે છે.

નાના બાળકને તેની આંગળીઓ બરાબર ટેવાય નહીં ત્યાં સુધી અક્ષરલેખન શીખવવું જોઈએ નહીં. વળી દરેક અક્ષરનો ચોક્કસ મરોડ હોય છે. બાળકને તે રીતે જ લખતાં શીખવવું જોઈએ. બાળક પાસે ડબલ લાઈન કે ચાર લાઈનની નોટબુકમાં જ લખવાનો મહાવરો કરાવવો જોઈએ. બાળક બરાબર લખતું ન થાય ત્યાં સુધી ઘરકામ આપવું જોઈએ નહીં. ઘરકામ પણ મર્યાદિત હોવું જોઈએ. બાળકને સારા અક્ષરનું મહત્ત્વ સમજાવવું જોઈએ. શિક્ષકે પણ કા. પા.માં સારા અક્ષરે જ લખવું જોઈએ. સુંદર અક્ષર લખવાની સ્પર્ધા પણ રાખી શકાય. સુંદર અક્ષરોનું પ્રદર્શન પણ ગોઠવવું જોઈએ.

એક વાર સુંદર અક્ષરે લખવાની ટેવ પડશે તો તે જીવનભર ટકશે. આથી આપણે સુંદર અક્ષરે જ લખવાનો દેઢ સંકલ્પ કરીએ.

નવે. + ડિસે.

વિચાર વિસ્તાર

(ધો.- ૬ ગુજરાતી)

**પોપટ કોયલ બોલ, થોડો પણ લાગે ભલો;
વૃથા ગુમાવે તોલ, બહુ બોલીને દેડકાં.**

આ પંક્તિઓમાં કવિ કહે છે કે પોપટ અને કોયલ બહુ ઓછું બોલે છે, પણ તેમની બોલી સૌને મીઠી લાગે છે. સૌને તેમની બોલી સાંભળવી ગમે છે. જ્યારે દેડકાં બહુ બોલબોલ કરીને તેમનું માન ગુમાવે છે, કારણ કે દેડકાંનો કર્કશ અવાજ સાંભળવાનું કોઈને ગમતું નથી.

સમાજમાં કેટલાક લોકો દેડકાંની જેમ બહુ બોલબોલ કરે છે, પણ તેમના શબ્દોની કોઈ કિંમત હોતી નથી. તેનાથી બોલનાર અને સાંભળનારનો સમય વેડફાય છે. તેનાથી કોઈને કંઈ લાભ થતો નથી.

આ પંક્તિઓ આપણને બોધ આપે છે : ઓછું બોલો. મધુર બોલો.

EXAM PLUS

એક રાજા - નગરચર્યા જોવા માટે નીકળવું - રસ્તા વચ્ચે પથ્થર - રાજાએ પથ્થર નીચે એક ચિટ્ટી અને એક સોનામહોર મૂકવી - ખેડૂતનું પસાર થવું - અથડાવું - ચાલ્યા જવું - ઘોડા - ગાડીવાળાનું પસાર થવું - અથડાવું - બબડાટ કરી ચાલ્યા જવું - દૂધવાળીનું અથડાવું - બબડાટ કરી ચાલ્યા જવું - એક વિદ્યાર્થીનું પસાર થવું - પથ્થર ખસેડવો - ચિટ્ટી અને સોનામહોર - ચિટ્ટી વાંચવી “પથ્થર ખસેડવાનું ઈનામ” - બોધ.

રસ્તા વચ્ચે પથ્થર

એક રાજા હતો. તે ઘણી વાર વેશપલટો કરી નગરચર્યા જોવા નીકળતો.

એક દિવસ વહેલી સવારે રાજા વેશપલટો કરી નગરચર્યા જોવા નીકળી પડ્યો. તેણે મુખ્યમાર્ગ પર એક મોટો પથ્થર પડેલો જોયો. આ પથ્થર કોણ ખસેડે છે તે જાણવાની રાજાને ઈચ્છા થઈ. આથી રાજાએ પથ્થર નીચે એક ચિટ્ટી અને એક સોનામહોર મૂકી. પછી રાજા શું થાય છે તે જોવા થોડે દૂર જઈને ઊભો રહ્યો.

એવામાં એક ખેડૂત બળદો સાથે ત્યાંથી પસાર થયો. એના એક બળદનો પગ રસ્તા વચ્ચે પડેલા પેલા પથ્થર સાથે અથડાયો. એથી બળદ લંગડાતો ચાલવા લાગ્યો. પણ ખેડૂત બબડાટ કરતો ચાલતો થયો. તેણે પથ્થર ખસેડવાની તસ્દી લીધી નહિ.

થોડી વાર પછી એક ઘોડાગાડીવાળો ત્યાંથી પસાર થયો. તે મસ્તીથી ગાતો ગાતો જતો હતો. એવામાં તેની ઘોડાગાડીનું પૈડું પથ્થર સાથે જોરથી ભટકાયું. ઘોડાગાડીમાં બેઠેલા મુસાફરો ચીસ પાડી ઊઠ્યા.

ઘોડાગાડીવાળો ગુસ્સે થઈને બોલ્યો, “ક્યા હરામખોરે રસ્તા વચ્ચે આવડો મોટો પથ્થર મૂક્યો છે?”

પછી પથ્થર ખસેડ્યા વિના જ ઘોડાગાડીવાળો ઘોડાગાડી હંકારી ચાલતો થયો.

એટલામાં ત્યાં એક દૂધવાળી આવી. તેને માથે દૂધની ગાગર હતી. તેનું પથ્થર તરફ ધ્યાન ગયું નહોતું. તેને પેલા પથ્થરની ઠેસ વાગી. તે પડી ગઈ અને તેનું બધું દૂધ ઢોળાઈ ગયું. દૂધવાળી રસ્તા વચ્ચે પથ્થર મૂકનારને ગાળો દેતી તથા ખોડંગાતી ચાલતી થઈ. તેણે પણ પથ્થર ખસેડ્યો નહિ.

થોડી વાર પછી એક વિદ્યાર્થી ત્યાંથી પસાર થયો. તેણે રસ્તા વચ્ચે પડેલો પથ્થર જોયો. ત્યાં તેણે દૂધ ઢોળાયેલું જોયું. તેણે વિચાર્યું કે આ પથ્થર ઘણાંને નડતો હશે.

તેણે દફતર રસ્તાની બાજુમાં મૂક્યું. પછી બળપૂર્વક પથ્થરને ખસેડ્યો. જોયું તો પથ્થર નીચે એક ચિટ્ટી અને સોનામહોર હતી. તેને ભારે નવાઈ લાગી. તેણે ચિટ્ટી વાંચી. તેમાં લખ્યું હતું: “પથ્થર ખસેડવાનું ઈનામ.”

એટલામાં દૂર ઊભેલો રાજા પણ ત્યાં આવી પહોંચ્યો. રાજાએ વિદ્યાર્થીને તેની ફરજ બજાવવા બદલ અભિનંદન આપ્યા.

આ સમાચાર આખા નગરમાં ફેલાઈ ગયા.

પ્રજાજનોને પોતાની ફરજ અદા કરવાનું મહત્ત્વ સમજાયું.